

Patrimoni històric, per què?

Jordi Casas

Aquesta comunicació parteix d'una constatació: la inexistència a Sant Cugat d'una política cultural clara. Entenent per això, no pas un model cultural tancat i estàtic, sinó unes línies d'actuació que defineixin clarament aquests tres aspectes: 1. El paper de les institucions i la societat civil en l'activitat cultural i, per tant, la relació entre ambdós; 2. Les necessitats i prioritats en matèria cultural i, per tant, l'esforç pressupostari que s'està disposat a fer; i 3. El nivell de participació de la ciutadania, i en concret de les entitats que treballen en aquest sector d'activitat social, en la definició d'una política cultural.

Dins de la manca d'una política cultural clara, en matèria de patrimoni històric les insuficiències són clamoroses. Fins avui no existeix cap document municipal que intenti definir una política en aquest sentit¹. Això contrasta enormement amb el que preveu la Llei 9/93, de 30 de setembre, del Patrimoni Cultural Català.

Efectivament, en la part expositiva de l'esmentada llei se'ns diu, ni més ni menys, que "El patrimoni cultural és un dels testimonis fonamentals de la trajectòria històrica i d'identitat d'una col·lectivitat nacional". Per la qual cosa, l'objecte de la llei és "la protecció, la conservació, l'acreciment, la investigació, la difusió i el foment del patrimoni cultural català" (Art. 1.1). I, en el punt següent, se'ns diu el que cal entendre per patrimoni català: "tots els béns mobles o immobles relacionats amb la història i la cultura de Catalunya que per llur valor històric, artístic, arquitectònic, arqueològic, paleontològic, etnològic, documental, bibliogràfic, científic o tècnic mereixen una protecció i una defensa especials". Com es pot veure, és una definició molt ambiciosa.

Més endavant se'ns diu que "l'Administració de la Generalitat, els consells comarcals i els ajuntaments han de vetllar per la integritat del patrimoni cultural català, tant públic com privat" (Art. 3.1). I, al llarg d'un conjunt d'articles de la llei, s'atorga àmplies competències als municipis en matèria de patrimoni cultural. Ara bé, com en tantes altres lleis sectorials, no s'estructuren mecanismes econòmics que facin possible que aquestes competències es converteixin en actuacions reals i concretes.

Com no podia ser d'altra manera, la política sobre el patrimoni cultural es concep com un element important de manteniment –i reforçament– de la identitat nacional². Però és just que el principal esforç recaigui sobre les arques municipals?. Amb el ben entès que només alguns béns seran declarats d'interès nacional (Art. 7 de la llei esmentada). Encara que en aquest sentit els santcugatencs podem estar bastant satisfets, ja que a més de comptar amb el Monestir, del qual ningú no discutirà el seu interès nacional, comptem en el nostre terme municipal amb l'Arxiu *Nacional* de Catalunya –poca broma!–.

Si la conservació del nostre patrimoni cultural, depèn fonamentalment de l'esforç pressupostari dels propis santcugatencs, què impedeix que siguem nosaltres mateixos els que ens plantegem i

¹ L'únic document existent que dibuixa una política per al nostre patrimoni, és l'elaborat pel Grup d'Estudis Locals el juliol de 1995, el qual es va fer arribar a l'Ajuntament i a les entitats que treballen en temes patrimonials: "Una proposta per a la catalogació, conservació, creixement i difusió del patrimoni cultural santcugatenc". Es refereix concretament al patrimoni immoble, moble i documental i a la necessitat de constituir un Centre d'Estudis Locals.

² Per una reflexió sobre el paper futur de les cultures nacionals, front les insuficiències d'una cultura global o europea, vegeu LLOBERA, Josep R., "Cultura, identitat i futur del nacionalisme", a *L'Avenç*, núm. 229, pp. 22-27.

resolguem què cal conservar i com conservar-ho?. En altres paraules, ens pertany a nosaltres el deure i l'obligació de decidir si cal o no una política sobre el patrimoni cultural³. La decisió, sigui la que sigui, no crec que ens sigui recriminada pels que ens han llegat el patrimoni –de fet, la immensa majoria ja no poden dir res– i, per altra part, la Generalitat podrà fer-ho en la mateixa proporció que els recursos i suport que ens atorgui per dur a terme l'ambiciosa política dibuixada a l'esmentada llei 9/1993. Qui estigui lliure del seu incompliment que tiri la primera pedra.

Aleshores, per què conservar el patrimoni?. Per raons d'identitat?. No sembla que la identitat catalana, sobre la qual no entro aquí a discutir, hagi de ressentir-se pel fet que desapareguin uns quants béns mobles, immobles o documentals més. Pel que fa a la identitat santcugatena, algú es creu que si demà s'enfonsa el pont de Can Vernet o enderroquen la Torre Blanca o l'ermita de Sant Domènec, algú plorarà amargament?. Si algú té dubtes, que vagi a veure com estan de ben conservats. No ens enganyem, la identitat municipal no passa pel patrimoni històric. A més, no cal confondre identitat amb identificació amb un projecte comú, entenent-lo com la corresponsabilització en la gestió de la cosa pública –i, per tant, comuna–. Per erudició?. Per conèixer el passat?. No ens tornem a enganyar. Si demà liquidéssim la major part del patrimoni moble i immoble que tenim escampat pel nostre municipi, seguiríem tenint suficient material –escrit o no– per seguir especulant sobre el nostre passat durant dècades⁴. Per interès paisatgístic, d'estètica urbana o turístic?. Tot ajuda, però francament no crec que el nostre patrimoni històric jugui un paper important a l'hora de decidir venir a viure a Sant Cugat. I pel que fa al turisme, em dóna la impressió que amb el Monestir ja van servits.

Aleshores, repeteixo, per què conservar el patrimoni històric?. Podria aportar una resposta molt d'historiador, però que no me la crec ni jo mateix. Podria dir, per exemple: perquè la gent tingui mostres feaents que les coses canvien, que la realitat no ha estat sempre com és ara, i que són les dones i els homes, amb els seus neguits quotidians, els que fa que la realitat sigui fluida i, a voltes, imprevisible. Però segueix essent insuficient.

No li donem més voltes. La resposta només pot ser una: conservar el patrimoni històric només té sentit si la comunitat, esperonada per aquells que ho tenen més clar –pels motius que sigui–, està disposada a esmerçar-hi esforços, que en última instància sempre són econòmics. I això, irremissiblement, ens porta a una sèrie d'interrogants programàtics: què conservar?, per què conservar? i com conservar?. Els tres es poden fer i contestar de forma simultània, encara que incompleta. Si esperéssim tenir totalment resolt un interrogant per passar a l'altre, no acabaríem mai.

---

³ L'únic debat públic que s'ha fet fins ara sobre aquesta qüestió, ha estat el generat entorn un possible futur museu municipal. Vegeu CASAS, Jordi i TROYANO, Joan, "Quin museu per a Sant Cugat?", *Els 4 Cantons*, 6/IX/96; CORTÉS, Juanjo, "Aprenuem dels errors. Algunes reflexions entorn del futur museu de Sant Cugat", *Els 4 Cantons*, 13/IX/96; MIQUEL, Domènec, "Per un debat fructífer sobre el museu", *Els 4 Cantons*, 27/IX/96; RUMBAU, Montserrat, "Sobre el futur museu de Sant Cugat", *Els 4 Cantons*, 4/X/96; RODA, Frederic, "La Torre Blanca i el mite museístic", *Els 4 Cantons*, 11/X/96; APAC, "Museu o patrimoni cultural?", *Els 4 Cantons*, 15/XI/96; AGUELO, Jordi "Algunes orientacions sobre el futur museu de Sant Cugat", *Els 4 Cantons*, 5/XII/96; i FIGUERES, Josep Maria, "Un museu per a Sant Cugat. Quin i com?", *Els 4 Cantons*, 28/II/97. Per una anàlisi més aprofundida, vegeu AGUELO, Jordi, "Quin museu per a Sant Cugat?", a GAUSAC, núm. 7, desembre 1995, pp. 59-69.

⁴ Algú ha sentit parlar, per exemple, de la preocupació municipal pel tipus de buidatge que s'ha fet a Sant Vicenç del Bosc, amb tota la bona voluntat del món sens dubte, que impedirà per sempre més que es faci un estudi arqueològic rigorós?. O, per posar un altre exemple, algú s'hagués queixat de les probables destrosses arqueològiques a Can Cabassa si el GEL no hagués presentat un al·legació als PAU i PPO?.

La resposta al primer interrogant requereix conèixer el que tenim, en aquest sentit s'estan realitzant algunes passes importants des de fa uns mesos⁵. El per què, ja és més complex i requereix un ampli debat ciutadà⁶, en el qual hi intervinguin les necessitats d'usos socials⁷ – d'equipaments, per exemple –, el règim de propietat del bé i l'encaix en una concepció global de protecció del patrimoni. Òbviament no tot és conservable. Cal definir una jerarquia de prioritats. El com, seria el resultat de la definició del per què. En definitiva, tot plegat ens hauria de portar a una reserva pressupostària municipal suficient per treballar a mitjà i llarg termini.

Voldria il·lustrar amb tres exemples el que jo considero que podrien ser criteris definitoris d'una política de patrimoni històric:

- Ermita de Santa Maria de Campanyà. Fa uns dos anys el propietari va demanar el suport de l'Ajuntament per restaurar les destrosses d'un enfonsament parcial de la teulada. S'havia de gestionar ajut econòmic?. Sí, però només si el propietari es comprometia a obrir l'ermita al públic, incloent-la en un itinerari d'ermites santcugatzenques –n'hi ha unes quantes–, per exemple.
- Ermita de Sant Domènec. Es troba en un estat més que deplorable i en un terreny en el qual hi ha un cartell que l'anuncia com una futura zona municipal ajardinada. Què fer?. Senzillament adecentar, prohibir que hi aparquin els camions, ajardinar i deixar l'ermita com està. Pot esdevenir un monument a la desídia o, senzillament, una mostra de com el pas del temps deteriora les obres humanes –encara que estiguin dedicades a la divinitat–.
- Torre Blanca. Tothom coneix el seu estat i la idea d'encabir-hi un museu municipal. Paga la pena?. Tinc els meus dubtes, crec que costarà més el farciment que el gall. A més, per què un museu?. Perquè no ens l'estalviem i fem de Sant Cugat un **circuit museístic integral**, que reculli del museu allò que l'hauria de caracteritzar: la seva voluntat pedagògica. Aleshores només necessitaríem un centre reduït, dotat d'una bona aplicació informàtica, que informés tothom del que es pot veure al nostre municipi.

---

⁵ Fa un mesos l'Ajuntament va encarregar al GEL l'actualització de la carta arqueològica. Es preveu, en una segona fase, la reinventarització dels béns mobles dipositats a la Casa Mònaco, se n'ha parlat com el possible embrió d'un museu municipal. I quedaria per fer l'actualització i ampliació del catàleg de béns immobles d'interès local.

⁶ La manca d'aquest debat és el més criticable del recent aprovat projecte de l'edifici Aymat. Després de disset anys d'estar tancat i en procés de deteriorament, de nou anys de propietat municipal –i de seguir tancat i deteriorant-se–, ara es planteja amb pressa un projecte sobre el qual hi ha serioses dubtes, tant pel que fa als seus continguts com a la viabilitat del mateix.

⁷ És sabut, en el cas del patrimoni immoble, que el seu ús social és el que millor en garanteix la conservació. Només cal veure el que ha succeït amb les masies santcugatzenques, les més ben conservades són les que s'han transformat en un restaurant: Can Borrell, Can Ametller, Can Cabassa, Can Rosàs, Can Cortés,...